

390-річчю з дня заснування Київської братської школи – предтечі Києво-Могилянської академії (25–28 травня 2005 р., НаУКМА). – К., 2005. – С. 3–26.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укл. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : Перун, 2003. – 1426 с.

3. Вербенец М.Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / М.Б. Вербенец. – К., 2004. – 21 с.

4. Головин Б.Н. Лингвистические термины и лингвистические идеи / Б.Н. Головин // Вопросы языкознания. – 1976. – № 3.

5. ДСТУ 3966-2000 : термінологія. Засади й правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. – К. : Держстандарт України, 2000. – 32 с.

6. Ивакина Н.Н. Языковая подготовка юристов / Н.Н. Ивакина // Правоведение. – 1985. – № 1. – С. 48–51.

7. Симоненко Л.О. Мовно-термінологічна компетентність – вагома складова фахової культури правника / Л.О. Симоненко // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : зб. мат. міжвуз. наук.-практ. конф. – К. : КНУВС, 2009. – С. 8–14.

8. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. – М. : Наука, 1989. – 246 с.

9. Чулінда Л.І. Науково-теоретичні засади вивчення української правничої термінології / Л.І. Чулінда // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : зб. мат. міжвуз. наук.-практ. конф. – К. : КНУВС, 2009. – С. 14–18.

ІЛЬІНА О.О.

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства, яке переживає кардинальні зміни в усіх сферах свого буття, суттєво підвищує вимоги до рівня професіоналізму випускників вищих навчальних закладів. За таких обставин національна школа потребує педагога, здатного до нестандартних дій, до використання новітніх технологій навчання, до принципової переорієнтації на гуманізацію та демократизацію відносин між учасниками педагогічного процесу, до творчого підходу у розв'язанні педагогічних завдань, що, у свою чергу, вимагає відповідного розвитку комунікативних можливостей педагога. У зв'язку із цим, вирішення проблеми дослідження, що визначають формування комунікативних здібностей у майбутніх учителів, набуває сьогодні особливого значення.

В останні роки з'явилося багато праць, у яких безпосередньо чи у зв'язку із вивченням інших проблем досліджуються питання комунікативної активності особистості. Вітчизняні та зарубіжні автори (А.В. Батаршев, О.О. Бодальов, Г.С. Васильєв, В.П. Казміренко, В.А. Кан-Калік, Н.В. Кузьміна, О.О. Леонт'єв та ін.) по-різному розуміють роль і місце комунікативних здібностей у становленні та розвитку особистості.

Мета статті – розкрито проблеми спілкування педагога з учнями і їх батьками, колегами.

На характер спілкування педагога з учнями і їх батьками визначальним чином впливає морально-психологічний клімат, який склався в педагогічному колективі. Ділові, товариські відносини вчителя зі своїми колегами, адміністрацією школи допомагають встановити послідовність і ціленаправленість виховного впливу всього колективу вчителів у відносинах з учнями та їх батьками.

Спілкування – це зв'язок між людьми, який призводить до виникнення психічного контакту, що виявляється в обміні інформації, взаємовпливі, взаємопереживанні та взаєморозумінні.

Робота педагога є таким видом трудової діяльності, яка просто неможлива поза спілкуванням. Психотерапевт В. Льові в своїй книзі “Мистецтво бути ін-

шим” виділяє главу “Геній спілкування”. Він називає такі риси “геніїв спілкування”, на які треба орієнтуватися вчителю:

1. Плюс інтерес.

Величезна цікавість і колосальна жадібність до людей. Підвищена спостережливість і пам’ять на все, що стосується іншої людини. Геній комунікабельності – не найбільш товариська людина, але найкраща в спілкуванні.

2. Мінус тривожність.

Душевний спокій, як запах троянд, приваблює людей.

3. Плюс зворотний зв’язок.

“Геній спілкування” приймає ваш погляд як погляд старого знайомого. У ході бесіди співбесідник помічає лише одне: розмова йде, обстановка приємна. Супутні якості – тактовність і дотепність.

4. Плюс артистизм.

Багатство жестів, інтонацій чудового розповідача й міма. Вони різні з різними людьми.

5. Плюс-мінус агресивність.

При спільному фоні добродушності геній не позбавлений агресивності, яка виявляється рідко, але влучно. Ця здатність утворює в людських відносинах підтекст сили й не менш приваблива, ніж привабливість.

6. Мінус упередженість

Досконала несприйнятливості до будь-яких сторонніх думок про людину.

7. Плюс передбачення. Плюс симпатія.

Ставлення до людей як до особистостей. Випромінювання доброзичливості повертається до них відбитим світлом.

Такий портрет комунікативного ідеалу. Проте вчитель не завжди в спілкуванні з дітьми, колегами, батьками дотримується навіть частини цих пунктів.

Спілкування вчителя з колегами можна умовно поділити на дві тісно взаємопов’язані сторони.

Перша – це офіційно-організовані, або формальні, відносини між членами педагогічного колективу (педагогічні ради, методичні об’єднання, наради, збори, на яких обговорюються всі виробничі, поточні навчальні та виховні проблеми). Виробниче спілкування вчителів один з одним не є для кожного з них безперервним, постійним процесом, адже основну частину часу вчитель витрачає на роботу, спілкування безпосередньо з учнями. Тим не менше, спілкування з колегами має інтенсивний характер, оскільки максимально концентрується умовами конкретної ситуації, бо час від часу в кожного вчителя виникає необхідність особистого контакту зі своїм колегою для вирішення поточних і перспективних навчальних та виховних завдань: обговорити успішність і поведінку того чи іншого учня, порадитися про заходи впливу на нього, знайти єдиний підхід у вимогах до виконання домашніх завдань тощо.

Поряд з офіційною взаємодією в кожному педагогічному колективі існує й неофіційне, або неформальне, спілкування. Останнє багато в чому залежить від офіційно прийнятого та закріпленого професійного спілкування, хоча й має відносно самостійний характер, справляючи, у свою чергу, вплив на нього. Безумовно, неофіційні товариські контакти, співробітництво й взаємодопомога в роботі та після її закінчення формують якісно інший, більш дієздатний морально-психологічний клімат колективу – щирі стосунки дружби. І навпаки, недо-

брозичливі відносини, які виявляються в сварках і конфліктах, як правило, погіршують настрій, викликають незадоволеність роботою, заважають проведенню єдиної педагогічної лінії у відносинах з учнями. Саме тому з огляду на специфіку офіційної та неофіційної сторін не можна не бачити, що будь-яка з них не може існувати відокремлено одна від одної.

Формування в учителів індивідуального стилю педагогічного спілкування як складного інтегрального феномену являє собою утворення сукупності комунікативної, емоційної та поведінкової складових, які виявляються через його формальну й змістову сторони.

Дослідження багатьох авторів показали, що школярі в оцінці себе копіюють оцінки значущих дорослих (Л.І. Божовіч, Н.Г. Морозова, Л.С. Словіна). Тому ставлення значущих людей, що виявляється в спілкуванні з дитиною, так само, як і форми спілкування, можуть або сприяти адаптації дитини до встановлення нормальних відносин з учителями, дітьми, або призводити до неадекватних реакцій учня на його невдачі.

Не менш важливо враховувати й ті аспекти педагогічного спілкування, які торкаються інтересів учня. Специфіка праці вчителя полягає, крім усього іншого, ще й у тому, що в ситуаціях взаємодії він має подвійне навантаження: повинен не тільки враховувати можливі дії партнера, а й розгортати спілкування таким чином, щоб воно мало навчальний, виховний та розвивальний ефект. Він повинен враховувати ті можливі труднощі, які можуть виникнути у вихованця в процесі спілкування, і брати на себе ініціативу в спілкуванні та відповідальність за взаємодію.

За спостереженням В.О. Сухомлинського, помилки в поведінці учителів у відносинах з учителями призводять до відхилень у поведінці учнів: в одних вони набувають характеру “напруженості, в інших – це манія несправедливих образів і переслідувань, у третіх – озлобленість, у четвертих – удавана безтурботність, у п’ятих – байдужість, у шостих – страх перед покаранням, перед школою, у сьомих – кривляння тощо” [5, с. 67].

У педагогічному колективі спілкування зумовлюється та регулюється не тільки потребами й інтересами професійних та інших видів діяльності, а й іншими соціально-психологічними формами зв’язків: настроєм, громадською думкою, смаками тощо.

Наш настрій, безсумнівно, залежить і від стану самопочуття й сімейних справ, від результатів роботи з учнями. Тому дуже важливо управляти своїм настроєм, адже настрій і дія невіддільні одне від одного. Якщо ви вдало провели бесіду – настрій підвищується, і, навпаки, якщо щось у вас не виходить, то настрій погіршується. Учитель не має права входити в школу, клас з поганим настроєм.

У процесах формального та неформального спілкування членів педагогічного колективу можуть виникати ситуації, які призводять до конфліктів. Будь-який конфлікт, як правило, призводить до певного психічного стану емоційної напруги всього колективу.

На превеликий жаль, педагогічна практика свідчить про наявність конфліктності в колективах навчальних закладів, які виникають між адміністрацією та викладачами, між педагогами і їх вихованцями, між студентами всередині студентської групи тощо. Такі конфлікти призводять до дезорганізації роботи в навчальному закладі, негативно позначаються на результатах навчально-виховного процесу.

Конфлікт у педагогічній діяльності часто виявляється як прагнення вчителя затвердити свою позицію та як протест учня проти несправедливого покарання, неправильної оцінки його діяльності, вчинку.

Конфлікти надовго руйнують систему відносин між учителем та учнями, учителем і батьками, учителем та учителем; викликають у вчителя стан глибокого стресу, незадоволеність своєю роботою.

В. Сухомлинський так пише про конфлікти в школі: “Конфлікт між педагогом і дитиною, між учителем і батьками, педагогом і колективом – велика біда школи. Найчастіше конфлікт виникає тоді, коли вчитель думає про дитину несправедливо. Думайте про дитину справедливо – і конфліктів не буде. Уміння уникнути конфлікту – одна зі складових педагогічної мудрості вчителя. Запобігаючи конфлікту, педагог не тільки зберігає, а і створює виховну силу колективу” [6, с. 338].

Але не можна думати, що конфлікти взагалі мають тільки негативний вплив на особистість і діяльність. Уся справа в тому, ким, коли й наскільки ефективно він розв’язується. Відхід від конфлікту, що розв’язується, загрожує переходу його всередину, тоді як прагнення його розв’язати спричиняє можливість конструювання нових відносин на іншій основі.

Висновки. Отже, у своєму спілкуванні будь-який педагог не застрахований від професійних невдач і помилок. Важко сказати, чи має право на помилку вчитель. Педагогічний процес спілкування – це творча діяльність, й уникнути помилок, недоліків, зривів важко. Але, звичайно, треба прагнути, щоб помилок не було. У цьому також прояв професіоналізму вчителя. Однак, якщо помилка зроблена з вашої вини, через вашу недбалість, некомпетентність, не треба боятися зізнатися в ній ні перед собою, ні перед тим, стосовно кого вона зроблена. Спокійно проаналізуйте ситуацію, оцініть розсудливо розмір збитку, викликаного нею. Правда, в результаті виникає невдоволення собою, але це добре, бо допоможе вам надалі не робити такого роду помилок, адже на помилках вчаться.

Література

1. Зязюн И.А. Основы педагогического мастерства / И.А. Зязюн. – М. : Просвещение, 1989. – 300 с.
2. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении / В.А. Канн-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 132 с.
3. Леонтьев А.А. Педагогическое общение / А.А. Леонтьев. – М. : Знание, 1975. – 45 с.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 310 с.
5. Сухомлинський В.О. Проблема виховання всебічно розвиненої особистості // В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – К., 1976. – Т. 1. – С. 55–202.
6. Сухомлинский В.А. Избр. произв. : в 5 т. / В.А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1979. – Т. 1. – С. 338–339.

КАНИВЕЦ Е.И., ОНИПЧЕНКО Л.Н.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КЕЙС-МЕТОДА

Общий современный подход к языковому обучению, изложенный в “Общеввропейских рекомендациях по языковому образованию”, который получил название деятельностно ориентированного, привел к тому, что в отечественной системе образования все более широкое распространение получают интерактивные методы обучения, среди которых метод проектов, компьютерное моделирование, деловые игры, кейс-метод и т.д. Наименее изученным и используемым из приведенных методов у нас является кейс-метод, имеющий на Западе уже достаточно долгую историю.